

Kulturmiljöprogram för Klågerups tätort

Hyby socken i Svedala kommun
Skåne län

Malmö Museer
Kulturmiljösektionen
2016

Anders Reisnert

Kulturmiljöprogram för Klågerups tätort

Hyby socken i Svedala kommun
Skåne län

Innehåll

Inledning	6
Klågerups historiska utveckling	6
Inledning	6
Medeltid till 1800-talets början	7
Den agrara historien	7
Järnvägsorten	8
Bara kommun	11
Svedala kommun	11
Sammanfattande kommentarer	12
Kulturmiljön i lagstiftningen	13
Riksintresse för kulturmiljövården (Miljöbalken)	13
Byggnadsminnen (Kulturmiljölagen)	13
Kyrkor och begravningsplatser (Kulturmiljölagen)	13
Fornlämningar	13
Varsamhetskrav (Plan- och bygglagen)	13
Förbud mot förvanskning (Plan- och bygglagen)	13
Attefallsreglerna	14
Kulturmiljöprogram för Skåne	14
Bebyggelseinventering av Klågerups tätort	15
Klassning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse/offentlig miljö	15
Kategoriindelning av bebyggelsen	15
Kategori A: Den agrara bebyggelsen före tätortens etablering	15
Kategori B: Bebyggelse kring järnvägsstationen med det forna järnvägshotellet	17
Kategori C: Bebyggelse längs gamla vägen till Trelleborg och Malmö, idag kallad Hybyvägen och Malmövägen	19
Kategori D: den så kallade Judastan	23
Kategori E: Småhusbebyggelse från 1950- och 1960-talen	25
Kategori F: Småhusbebyggelse från 1970 till 1980	27
Offentliga miljöer, grönstruktur och fritidsområden	28
Bebyggelsen med kulturhistoriskt värde	29
Några avslutande reflexioner	33
Referenser	34

Inledning

Svedala kommun har hösten 2015 upphandlat ett kulturmiljöprogram rörande Svedala och Klågerups tätorter av Malmö Museer. Kulturmiljöprogrammet ska kunna fungera som underlag för arbetet med översiktsplan, detaljplaner, områdesbestämmelser och vid bygglovsprövningar. Bebyggelseinventeringarna som genomförts avser bebyggelse tillkommen före 1980-talet.

Arbete med kulturmiljöprogrammet har genomförts under 2016 och har omfattat studier av kartor, planer, äldre inventeringar, annat historiskt källmaterial och relevant litteratur samt fältinventeringar. Arbetet har utförts likartat för både Klågerup och Svedala då båda orterna har bakgrund i likartade samhällsförändringar. I föreliggande rapport presenteras kulturmiljöprogrammet för Klågerups tätort.

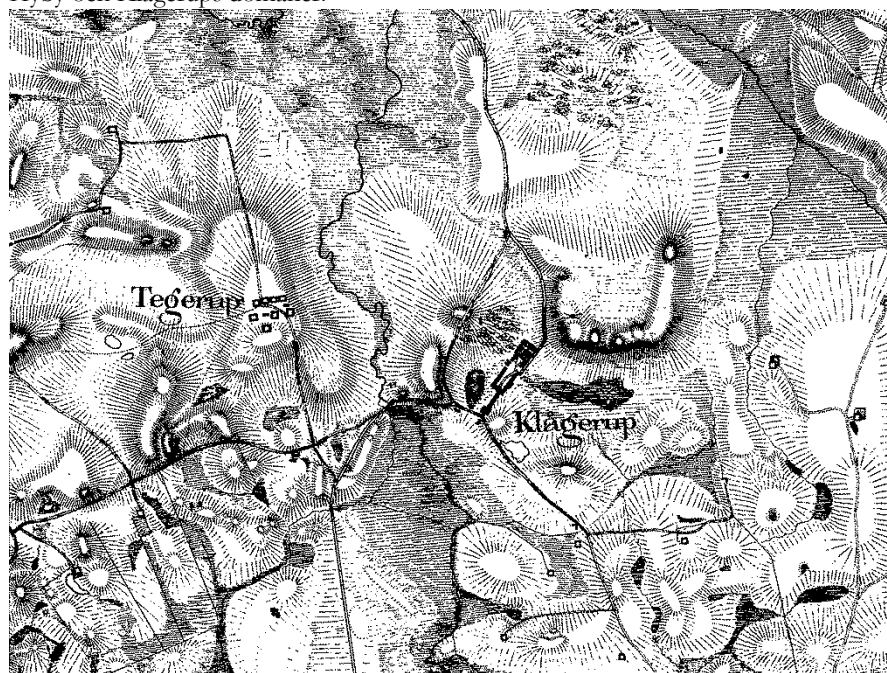
Rapporten har skrivits av antikvarien Anders Reinsnert som också genomfört studien och fältinventeringen. Det kartografiska arbetet har utförts av kulturgeografen Lars Persson.

Rapportens första del är en historisk genomgång av orten Klågerups historia från medeltid till nutid. Därefter följer ett avsnitt som redovisar den lagstiftning som idag styr kulturmiljövården i tätorter. Nästa del i rapporten är en redovisning av fältinventeringens upplägg och resultat. Den kulturhistoriska värdefulla bebyggelsen delas i bebyggelsekategorier för vilka det redovisas rekommendationer och förhållningssätt för kulturmiljövården. Därefter följer ett kort avsnitt om offentliga miljöer och grönsstruktur i Klågerup. Avslutningsvis ges en kartografisk redovisning av den kulturmiljömässigt värdefulla bebyggelsen, med listor innehållande adresser och värderingsklassning för samtliga objekt.

Klågerups historiska utveckling

INLEDNING

Klågerup är den tredje största tätorten inom Svedala kommun. Orten ligger i det Skånska backlandskapet, vars storskaliga topografi skapades när inlandsisen drog sig tillbaka för 19 000 år sedan. Terrängen kring och i Klågerup är i huvudsak kuperad, men det finns även flacka delar. I området finns flera fornlämningar som vittnar om att människor bott här sedan stenåldern. I söder begränsas området av ett biflöde till Torrebergabäcken som flyter genom en mindre dalgång och utgör gränsen mellan Hyby och Klågerups domäner.

Figur 1. Skånska rekognosceringskartan från 1810-talet över klågerup och Tejarp.

MEDELTID TILL 1800-TALETS BÖRJAN

I den tidigmedeltida samhällsorganisationen, och kanske dessförinnan, var häradet och kungsgårdarna de viktigaste enheterna i Danmarks administration. Klågerups närmaste kungsgård låg i Oxie som tillika var häradscentrum för Oxie härad. Här fanns häradsting med galgbacke och en känd marknad för bygden. Klågerup ligger däremot i Bara härad. I Bara by har det inte funnits någon känd kungsgård och inte heller någon känd juridisk instans, men en årlig marknad hölls i det närliggande byn Värby.

Häradet var från början ett rekryterings- och finansieringsområde för krigsmakten. Namnet härad kommer från här, det fornnordiska namnet för rikets armé och flotta. Utöver statens förvaltning fanns en kyrklig administration som hade socknen som sin minsta enhet. I dag saknar häradsindelningen betydelse i fiskala, juridiska och kamerala sammanhang. Mer bestående har den kyrkliga indelningen med socknen varit. I kyrkligt hänseende sorterar Klågerup under Hyby socken, något som kanske ger en fingervisning om att Klågerups godsbildning är yngre än den i Hyby. Socknen kom efterhand att bli den minsta delen i rikets förvaltning, både i Danmark och i Sverige. Den kyrkliga indelningen blev av bestående värde och används fortfarande i kyrkligt hänseende, även om många socknar slagits samman till större församlingar.

Ortnamnet Klågerup kommer från det närliggande godset som bär samma namn. Första gången godset nämns i en skriftlig handling är år 1140 då godset kallas *Clauetborp*. År 1313 används namnet *Klappetorp*. Under de följande århundradena ändras stavningen av godsets namn ofta. Detta fenomen reflekterar inte någon praktisk förändring av namnets stavning utan visar bara att man i äldre tider inte hade en standardiserad form för hur namn och ord skulle stavas. De olika förändringarna av namnets uttalsskick har genomarbetats grundligt av ortnamnsforskaren Bertil Ejder i tidskriften ”Namn och bygd 1959”. Namnet innehåller två delar, Klapa- och -torp. Det förra är troligen mansnamnet Klåve medan torp betyder nyetablering - nyodling - nybygge. Alltså Klåves nybygge. När Klåve etablerade sig på platsen tiger det skriftliga källmaterialet om, men en gissning kan vara på sin plats. Enligt en släktbokstradition från 1500-talet var Klågerup stamsäte för de Skånska Sparresläkten och här skall dess förste kristne representant, Vogn Tullesen Sparre, slagit ned sina bopålar i början av 1100-talet. I så fall kan Klåve ha varit en äldre släkting till Vogn Tullesen. Så kan det ha varit, men några säkra belägg för detta finns inte idag.

Att godset tidigare ibland kallats Bursö beror på en namnförväxling med en ort på Jylland som gjordes redan på 1600-talet. Vad vi däremot säkert vet om godset är att väpnaren Peder Spoldener, som ägde Klågerup 1414, dömdes ”till liv och hals”, alltså att halshuggas, nämnda år och hans gård (borg) skulle nedbrytas ”om så herrarna ville”. Herrarna var i detta fall Erik av Pommern och hans regering. Peders liv för hädan och möjligen revs Klågerup ned och ett nytt uppfördes i korsvirke på platsen där 1700-talsslottet i dag reser sig.

En synnerligen dramatisk episod i den svenska historien ägde rum på Klågerups gods 1811. I trakten är händelsen känd som ”Bonnakriget”. I korthet var allmogen upprörd över de extra utskrivningar av soldater som gjordes i skuggan av napoleonkrigen. Främst i Balticum hade fältsjukan grasserat med många döda. Garnisonerna behövde tillföras nytt soldatmaterial och då räckte inte indelningsverkets rekryteringsunderlag. Utskrivningarna skedde godtyckligt och allmogen reagerade på den nya pålagan. I Dalarna och Skåne kom det till sammandrabbningar mellan allmoge och ”överhögheten”. Genom att Malmö husarerna, under Överste Hampus Mörner, kommenderades ut för att kväsa oroligheterna, kom man till en mycket våldsam upplösning inne på gården till Klågerups gods. En stor mängd döda bönder och drängar blev resultatet liksom långa fängelsestraff och tre dödsdomar, varav två fastställdes, för de inblandade. Denna händelse har ända fram i modern tid levt kvar i traktens sägenflora och är bitvis levande än i skrivandets stund, något som är en del av Klågerups identitet.

DEN AGRARA HISTORIEN

Lantbrukare har funnits i området kring Klågerup allt sedan yngre stenålder. Lösfynd av flintyxor samt spår av boplatser från denna tid har påträffats på flera platser.

I vägskälet sydväst om slottet och söder om vägen fanns två hus på lantmäterikartan från 1782, kallade Hantverkshuset och Smedjan. Strax väster om dessa och norr om vägen, där vägen korsar Torrebergabäckens biflöde, låg sedan 1624 ”Vattenmöllan” (riven ca 1966) och ett bostadshus, kanske möllarens bostad.

Norr om vägen mot Malmö låg två gårdar, Tejarp och Winningetorp, och söder om vägen låg under 1800-talet och 1900-talets första del fem gårdar som avstyckats från gård 5 i Tejarp, senare kända som, från öster räknat, Fridhill, Fredentorp, Tejarpsdal, Lindesborg samt Stensminne.

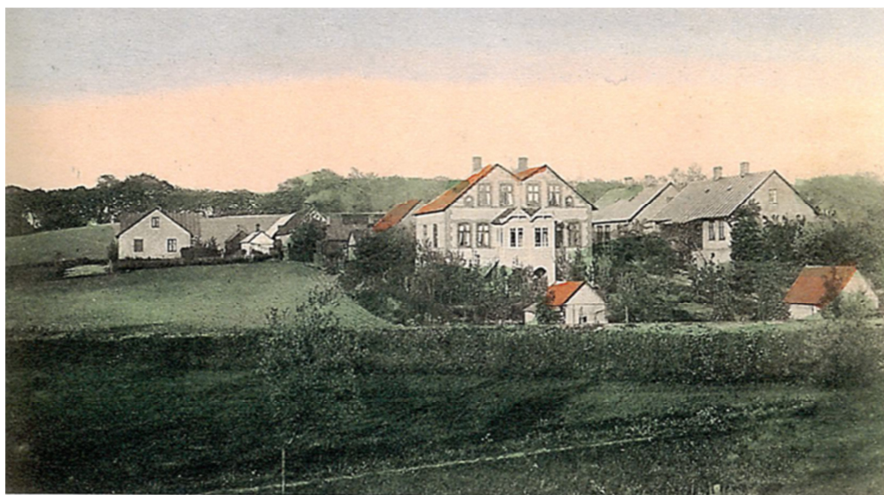
Figur 2. Flygfoto från ca 1950 över den nu rivna gården Stensminne.

Dessa gårdsenheter har varit namngivare åt gator i dagens tätort Klågerup. Winningetorp revs före mitten av 1930-talet och har inte lämnat något avtryck i dagens samhällsstruktur. Väster om vägen mot Hyby, strax söder om bäcken, ligger ett torp eller en mindre gård, men denna ligger på Hyby gårds ägor.

Bra lantbruksmark har alltid varit högt värderad och mycket riktigt är inte heller dagens tätort Klågerup anlagd på godset Klågerups hemmamark. Orten har istället vuxet fram på den agrara enheten Tegerups (Tejarps) marker. Denna by nämns första gången 1390. Byn Tegerup eller Tejarp, som platsen kallas idag, ägdes av Klågerups gods och godsets herrar eller damer förfogade över byns mark. Indirekt gjorde Tejarps existens det möjligt för Klågerups samhälle att bildas. På Skånska Rekognosceringskartan från 1812 – 20 (figur 1) får man intrycket av att byn från början bestått av fyra gårdar som senare utökats med ytterligare fyra enheter. De senare har lagts som en jämn rad i byns norra del. Efter skiftena under 1800-talets första år flyttades gårdarna ut och två gårdar etablerades i bymarkens södra del, medan byns övriga gårdar slogs samman till plattgården Tejarp på 1850-talet. De två gårdarna i söder delades upp i mindre brukningsenheter som skiftades ut och gavs romantiska namn som Stensminne, Fridhill, Lindeborg och Tejarpsdal. Av dessa finns den väl bevarad mangårdsbyggnaden till Lindeborg kvar, idag en del av ”Mumindalens” barndaghem, medan övriga gårdar bara lever kvar i gatunamn eller byggnadsnamn.

JÄRNVÄGSORTEN

År 1875 invigdes järnvägen mellan Lund och Trelleborg. En av stationerna på linjen blev Klågerup. De större agrara enheterna, främst de adliga godsbildningarna insåg snabbt värdet av att knytas till det spårbundna systemet av järnvägar. Ägarna av Klågerup och Hyby påverkade järnvägens sträckning så att den passerade deras gods. Lantbruksprodukterna kunde därmed kostnadseffektivt distribueras till en snabbt växande kundkrets i städerna och tyngre lantbruksredskap kunde i sin tur transporteras till brukningsenheterna på godsen. En stationsbyggnad uppfördes i Klågerup, med en arkitektonisk gestaltning som var gemensam med byarna Alstad, Holmeja och Staffanstorp. Kring stationslägena började snart järnvägsorter att bildas och Klågerup utgör inget undantag. Redan 1875, möjligen året innan, uppfördes det första handelshuset. Några år senare etablerar sig Carl Winkvist som lokal byggmästare. Han byggde Järnvägshotellet 1910 och de flesta husen i den s.k. ”Judastan” samt flertalet hus längs Gamla Malmövägen och Hybyvägen.

Figur 3. Den så kallade "Judastan", äldre colorerat vykort.

Ända fram till 1930-talet var han den dominerande byggmästaren i trakten. Så småningom fick han viss konkurrens av kusinen och muraren Knut Hansson. Många av Carl Winkvists byggnader tog upp formspråket från den första järnvägsstationen med dekorationsmurade bårder över fönster och dörrar. När Malmö - Genarps järnväg anlades 1894 kom denna att korsa Lunds - Trelleborgs järnväg i Klågerup. Stationshuset tillbyggdes och fick då det utseende som byggnaden i stort behållits fram till idag.

Figur 4. Stationshuset under tidigt 1900-tal. Till höger stationen från 1875 medan den stora byggnaden uppfördes 1894.

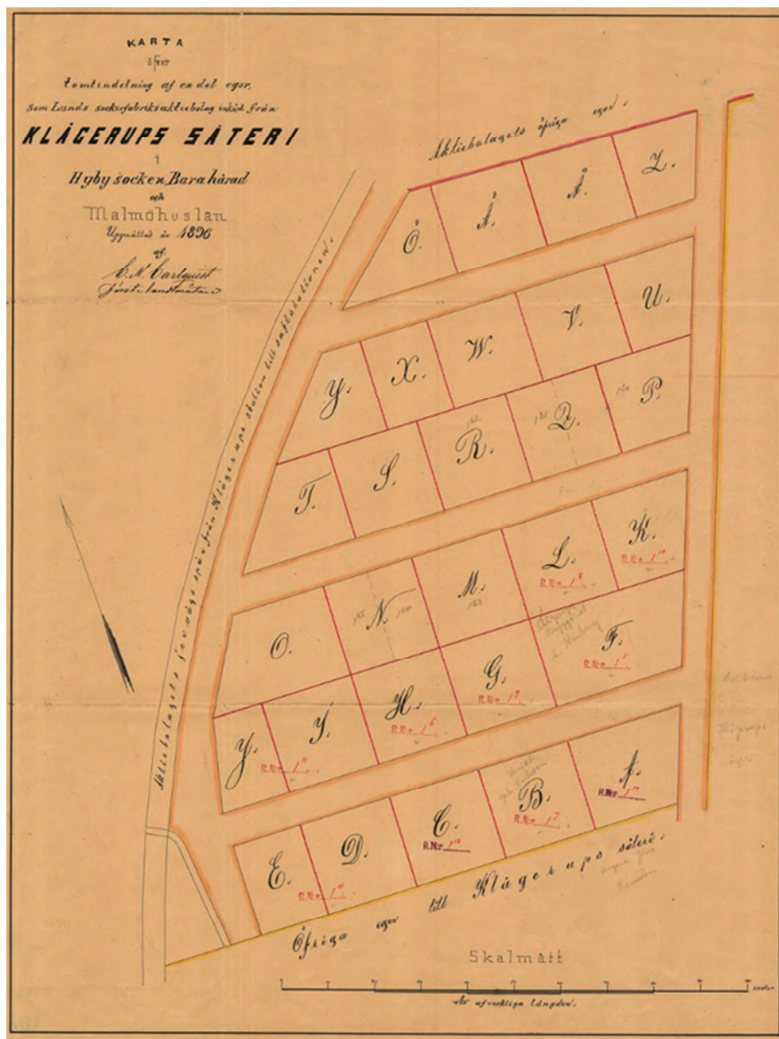
Det lilla stationssamhället Klågerup blev en järnvägsknutpunkt som snabbt växte ut till en serviceort, men också till ett mindre industrisamhälle med fokus på agrara näringar. År 1894 uppfördes öster om bäcken en s.k. saftstation där sockerbetor pressades och den förädlade produkten sändes i rör (pipelines) till sockerbruket i Staffanstorp. Efter ett haveri 1918 togs saftstationen ur drift och revs slutligen på 1930-talet.

Saftstationen. Klågerup.

Figur 5. Kontorsbyggnad och saftstation före 1918.

Intill saftstationen uppfördes en bostad för disponenten och tjänstemän vid saftstationen, viken revs 1988. Till den s.k. "Judastaden", som projekterades 1896 och där den första utbyggnadsetappen avslutades ca 1912, flyttade hantverkare som behövdes för underhåll och service av saftstationen och järnvägen men även sådana som hade andra uppdragsgivare eller var egna företagare. Här fanns exempelvis en bryggare.

Figur 6. Tomtindelning av den så kallade Judastan från år 1896.

Affärer eller snarare handelshus, växte upp vid vägkorsningen Gamla Malmövägen – Hybyvägen. Verksamheterna i denna del av samhället var mer servicebetonad än norr om Malmövägen. Här återfinns vi handlare, frisörer, caféer, bagerier, skomakare, målare, snickare, smeder, plåtslagare, slaktare, fiskhandlare och mejeri, men också Tejarps stubbamölla i korsningen Gamla Malmövägen – Fridhillsvägen. Den senare revs ca 1923 då ett nytt hus uppfördes på platsen. I slutet av Hybyvägen uppfördes en småskola 1904 medan folkskolan stod klar först 1910. Båda skolorna hade namn med förleden Tejarp, något som möjligen reflekterar en viss ambivalens om vad den unga ortens namn slutligen skall bli. Ett ålderdomshem, Vårdalahemmet, uppfördes 1929 vid Gamla Malmövägen. Rationaliseringar av kommunikationssystemen gjorde att Malmö-Genarps järnväg lades ned redan 1948. Orten var inte längre en järnvägsknut utan ett stationssamhälle på linjen Lund - Trelleborg.

BARA KOMMUN

Den 1 januari 1952 inrättades Bara kommun genom en sammanslagning av Hyby, Bara, Bjärshög och Skabersjö församlingar. Det växande samhället Klågerup, med sin spårbundna kommunikation till omvärlden, blev centrum i den nya kommunen som dock gavs namnet Bara kommun. Det gamla sockencentrat i Hyby hade spelat ut sin roll till förmån för det modernare och växande Klågerup, och Bara var ingen spårbunden knutpunkt. Den senare orten var dock betydelsefull genom att den givet häradet sitt namn.

Kommunhuset inrättades i det gamla mejeriet vid Gamla Malmövägen i Klågerup (rivet 1990). I byggnaden fanns också andra servicefunktioner som bibliotek och socialsekreterare. En brandstation uppfördes 1954 i hörnet av Gamla Malmövägen och Fridhillsvägen där också distriktssköterskan hade sin mottagning. Ålderdomshemmet Solgården, som ersatte det gamla Vårdalahemmet, uppfördes 1957. Byggnaderna är ritade av arkitekt Gerhard Nerle från Växjö och var vid uppförandet mycket moderna.

Bilen hade börjat göra sitt intåg i samhället i större omfattning och ett antal tomter avstyckades för villabebyggelse längs Fridhillsvägen. Här, och längs gamla Malmövägen, samt i slutet av Hybyvägen, uppfördes ett mindre antal villor i gult tegel vid 1950-talets slut. En ny omgång villor började byggas ca 1960. Detta skedde samtidigt som järnvägen Lund-Trelleborg lades ned. Spårbunden trafik passerade därefter inte längre Klågerup. Även dessa villor är uppförda i gult tegel med flacka tak på relativt stora tomter.

År 1968 upprättades en ambitiös dispositionsplan för Klågerup. Samhället skulle mer än fördubblas i storlek genom omfattande ny bebyggelse norr om Malmövägen. Ytterligare mark inköptes på 1960-talet och flera olika byggföretag fick koncessioner på utbyggnaden av villaområden. LB-hus, Otto Magnusson Hus AB, Svenssons Byggnads AB och Byggnads AB L. E. Lundberg tillhörde de flitigaste aktörerna. 1974 fastställde Länsstyrelsen planerna och utbyggnaden av Klågerups villasamhälle kunde ta sin början.

SVEDALA KOMMUN

År 1977 slogs Bara kommun samman med Svedala kommun och den i dag existerande administrativa enheten Svedala kommun bildades. Klågerup fortsatte att byggas ut med nya villaområden enligt en serie planer som efterhand fastställdes av Länsstyrelsen.

Borta var nu de många hantverkarna och allt färre av invånarna var beroende av lantbrukets årstidsindelade verksamheter. Den lokala servicen minskade då de nya invånarna var bilburna och därigenom kunde köpa sina tjänster där det var billigast eller enklast. Till och med satsningen på ett Centrumhus som uppfördes 1976 med handel, post och lokal bank somnade in.

Kommunalkontoret flyttade från Klågerup till Svedala och brandstationen lades ned. Däremot utökades omsorgsnäringsarna allt mer. Biblioteket flyttades in i brandstationens lokaler och en ny skola byggdes 1976, dagisverksamhet expanderade liksom äldreomsorgen. Villabebyggelsen bredde ut sig, ofta i form av serieproducerade hus med likartat utseende. Bitvis är byggnaderna anpassade till den branta terrängen som suterränghus, bitvis i väl reglerade rutnätsplaner. Av 300 beslutade lägenheter hade mer än hundra färdigställts 1976. Skolan från 1976 utökades och moderniserades 1998. Dit flyttades också biblioteket.

SAMMANFATTANDE KOMMENTARER

I dag är Klågerup typiskt för många Svenska småorter i skuggan av större tätorter, i Klågerups fall främst av Lund och Malmö. I dessa orter tjänar man sitt levebröd samtidigt som det lilla lokalsamhället skapar samhörighet och trygghet.

Liksom Svedala är Klågerup, kanske i ännu högre grad än kommunens huvudort, själva sinnebilden för det moderna svenska samhällsbygget. Här fanns från början några utskiftade lantbruksenheter, indirekt ägda av det lokala godset, en produkt av 1800-taletets omfattande rationaliseringar av i det närmaste medeltida brukningsformer inom lantbruket. Järnvägen kom, genom godsägarens vilja, till Klågerup. Billiga kommunikationer och en växande konsumentkrets i de expansiva industristäderna gjorde den agrara produktionen lönsam. En förädling av dess produkter nära stationsläget gav arbeten, ett litet samhälle uppstod, fortfarande med godsets goda vilja. Kommunikationerna utökades och samhället krävde servicenäringar som började leva ett eget liv. Godsets inflyttande minskade, agrart baserade näringar rationaliserades bort och de spårbundna kommunikationerna ersattes av bilburna dito och samhället förändrades från serviceort till en sovstad för pendlare. Klågerup är egentligen själva facit på den Svenska modellen, från agrarproduktion till välfärdsstat men som så ofta i Sverige, i det lilla formatet. I Klågerup har en del bebyggelse rivits bort och hela processen i samhällets utveckling kan inte längre följas i detalj genom ortens byggnader och arkitektur, men processen ligger fortfarande så nära i tiden att den går att följa i ortsbornas egna minnen och berättelser.

Kulturmiljön i lagstiftningen

I detta avsnitt ska lagstiftning som idag är kopplad till och relevant för kulturmiljön i tätortsområden redovisas och kommenteras i förhållande till Svedala och Klågerup.

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRDEN (MILJÖBALKEN)

Riksintressen är geografiska områden med värden av nationell betydelse. Dessa ska, enligt hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap Miljöbalken, skyddas långsiktigt mot åtgärder som påtagligt kan skada värdena. Riksintressen ska hanteras av myndigheter vid prövning enligt ett antal lagar, bland annat Plan- och bygglagen. Det innebär att riksintressena ska tillgodoses och vägas mot varandra i den kommunala fysiska planeringen. Riksintressen kan inte vägas mot lokala intressen, uppstår påtaglig skada får förändringen inte genomföras.

Riksintressen för kulturmiljövården utpekade av Riksantikvarieämbetet. I Svedala kommun finns tre områden av riksintresse för kulturmiljövården; M:K116 Görslöv-Torup mm, M:K117 Skabersjö och M:K122 Börringe. Inget av dessa områden berör Svedala tätort. Klågerup ligger däremot i direkt anslutning till riksintresset Görslöv-Torup.

BYGGNADSMINNEN (KULTURMILJÖLAGEN)

En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde, får av Länsstyrelsen förklaras som byggnadsminne enligt 3 kap kulturmiljölagen (1988:950). Varje byggnadsminne har speciellt anpassade skyddsbestämmelser som reglerar vad som är skyddat. Vård och underhåll samt förändringsarbete kräver tillstånd av länsstyrelsen.

I Svedala kommun finns ett byggnadsminne, Skabersjö skola.

Byggnader som är särskilt värdefulla och som ägs av staten kan av Riksantikvarieämbetet utses till statliga byggnadsminnen. Några sådana finns inte i Svedala kommun.

KYRKOR OCH BEGRAVNINGSPLATSER (KULTURMILJÖLAGEN)

De kulturhistoriska värdena i alla kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser som Svenska kyrkan ägde när kyrka och stat skildes åt år 2000 är skyddade enligt 4 kap 2 § kulturmiljölagen (1988:950). De kyrkor som är uppförda före 1940, eller är särskilt utpekade, behöver tillstånd från Länsstyrelsen för att väsentligt ändras enligt kulturmiljölagens 4 kap 3 §.

FORNLÄMNINGAR

Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen (1988:950). Enligt lagen är det förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning men länsstyrelsen kan ge tillstånd till ingrepp i fornlämningen.

VARSAMHETSKRAV (PLAN- OCH BYGGLAGEN)

I Plan- och bygglagen 8 kap 17 § anges att ändring av en byggnad ”ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.”

I detaljplaner kan kommunen införa varsamhetsbestämmelser (k) vilket är ett sätt att förtydliga vilka de viktiga karaktärsdragen och värdena i bebyggelsen är och hur de ska tas tillvara. Varsamhetskravet är dock ett generellt krav som gäller alla ändringar av alla byggnader oberoende av om byggnaden är skyddad i detaljplan eller utpekad i till exempel ett kulturmiljöprogram.

FÖRBUD MOT FÖRVANSKNING (PLAN- OCH BYGGLAGEN)

I Plan- och bygglagen 8 kap 13 § anges att ”en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.” Detta kan även tillämpas på exempelvis tomter och allmänna platser. Förvanskningförbudet är inget förändringsförbud, utan det är de egenskaper som

gör byggnaden värdefull som är skyddade. Särskilt värdefulla byggnader ska också underhållas så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8:14).

För byggnader, tomter etc som är särskilt värdefulla såsom avses i PBL 8:13 kan kommunen införa skyddsbestämmelser (q) och rivningsförbud (r) i detaljplan. Lagtexten om förbud mot förvanskning gäller dock särskilt värdefull bebyggelse oberoende av om den är skyddad i detaljplan eller utpekad i till exempel ett kulturmiljöprogram.

ATTEFALLSREGLERNA

- De s.k. Attefallsreglerna, Plan- och bygglagen 9 kap 4§, 4a-e, började gälla 2 maj 2014
- Dessa innebär att man på sin tomt får uppföra en byggnad om 25 kvadratmeter och med en höjd till max på 4,0 meter. Byggnaden kan användas som exempel uthus, garage, förråd, trädgårdsväxthus, gäststuga, bastu, kompletterande bostadshus eller båthus. Byggnaden skall vara anpassad till omgivningarna och kan inte uppföras närmare än 4,5 meter från tomtgräns utan grannens skriftliga medgivande. Byggnaden kräver inte bygglov men väl en bygganmälan. För Attefallshus gäller att åtgärderna får utföras oavsett vad detaljplanen anger om exempelvis hur stor area som får bebyggas på varje tomt.
- Ett befintligt en- eller tvåplanshus kan tillbyggas med en byggyta på upp till 15 kvadratmeter. Tillbyggnaden får inte vara högre än höjden på det befintliga husets taknock. Avståndet till tomtgräns ska vara minst 4,5 meter. Åtgärden är anmälanpliktig.
- Högst två takkupor på ett en – eller tvåbostadshus som inte redan har takkupor får byggas. Finns det redan en takkupa så får högst en till byggas. Den sammanlagda bredden på takkuporna på huset får vara högst hälften av längden på taket, mätt från gavel till gavel. Anmälan behövs om bygget av takkupan innebär att konstruktionen av byggnadens bärande delar berörs. Bygglov behövs om bygget av takkupan innebär att ingrepp i takets bärande konstruktion (exempelvis takstolar och balkar) görs. Bestämmelsen innebär att takkuporna måste vara små för att du varken ska behöva göra en anmälan eller söka bygglov. Det är ägandes ansvar att själv kontrollera att takkuporna uppfyller samtliga krav oavsett om åtgärden behöver anmälan – och/eller bygglov.
- I ett enbostadshus får ytterligare en bostad inredas. Plan – och bygglagens krav på tillgänglighet ska uppfyllas. Åtgärden är anmälanpliktig. Vid yttre ändringar (exempelvis sätta in ett nytt fönster eller en ny dörr) i samband med inredning av ytterligare en bostad skall bygglov sökas.

Byggnadsnämnden kan bestämma att åtgärderna enligt Attefallsreglerna kräver bygglov om de utförs i en värdefull miljö eller byggnad. Särskilt värdefull bebyggelse kan alltså undantas från de så kallade Attefallsreglerna om bygglovbefriade åtgärder.

KULTURMILJÖPROGRAM FÖR SKÅNE

Kulturmiljöprogram för Skåne är framtaget av Länsstyrelsen, och är ett regionalt kunskapsunderlag vad gäller kulturmiljö sedan den 13 december 2006. Kulturmiljöprogram finns tillgängligt på Länsstyrelsens hemsida.

I Svedala kommun är tre områden utpekade som särskilt värdefulla kulturmiljöer: Börringe-Lindholmen, Skabersjö-Bara-Mölleberga och Svedala. Dessutom går kulturmiljöstråket Grevebanan (Malmö-Ystad järnväg) genom kommunen. Svedala tätort och Klågerup ingår i de utpekade miljöerna. Programmet kan utgöra ett bra kunskapsstöd i kulturmiljövårdsarbetet i Svedala kommun.

Bebyggelseinventering av Klågerups tätort

I detta avsnitt redovisas resultaten av den genomförda bebyggelseinventeringen i Klågerup. Inledningsvis presenteras hur värdeklassning och kategoriindelning av den kulturmiljömässigt värdefulla bebyggelsen har genomförts.

KLASSNING AV KULTURHISTORISKT VÄRDEFULL BEBYGGELSE/OFFENTLIG MILJÖ

Vid fältinventeringen har den bebyggelse som tillkommit före år 1980 bedömts utifrån kulturmiljösynpunkt. Den bebyggelse som bedömts ha ett kulturmiljövärde har klassificerats i tre klasser. Dessutom har offentliga miljöer bedömts, och de som har ett betydande kulturmiljövärde har fått utgå en fjärde klass. Klasserna har följande definition:

- 1 Särskilt värdefull byggnad. Byggnad som är särskilt värdefulla ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller arkitektonisk synpunkt. (Byggnad som bl a är undantagen från Attefallsreglerna och som vid detaljplanläggning kan föreslås få skyddsbestämmelser av kulturvärden).
- 2 Värdefull byggnad. Byggnad som har ett kulturhistoriskt och/eller ett miljöskapande värde. (Byggnad som i detaljplaner kan få varsamhetsbestämmelser).
- 3 Byggnad i område med enhetlig karaktär. Område som bildar en helhet med en egen karaktär, genom likartad utformning/och eller gemensam historia. Helheten har här ett större värde än de enskilda byggnaderna.
- 4 Offentlig miljö eller grönområde med påtagligt kulturmiljövärde.

KATEGORIINDELNING AV BEBYGGELSEN

Klågerups bebyggelse från före år 1980 kan idag indelas i sex olika kategorier, var och en med sina särdrag och sitt historiska sammanhang. I nedanstående text behandlas bebyggelsen kategorivis och varje kategori beskrivs och dess värden definieras. Därefter följer ett kort avsnitt som vi valt att kalla rekommendationer/förhållningssätt. Här klargörs vad man bör tänka på för att ortens kvarvarande kulturhistoriska värden ska bestå och hur man kan säkra dessa i den framtida samhällsplaneringen.

KATEGORI A: DEN AGRARA BEBYGGELSEN FÖRE TÄTORTENS ETABLERING

I samband med enskiftet av Tejarps by flyttades två gårdar ut från bygemenskapen. De två gårdarna delades i totalt fem brukningsenheter vars bebyggelse uppfördes inom den nuvarande tätortens område. I några fall syns dessa jordbruksenheter idag bara som gatunamn, men ett par undantag finns.

Det gäller t ex Mumindalens förskola där karaktärsbyggnaden en gång var huvudbyggnad på gården Lindeborg. Även vid enheterna Fridhill och Stensminne finns kvarvarande bebyggelse. Kulturmiljövärdet för dessa byggnader ligger främst i att de utgör de synliga spåren efter den agrara bebyggelse som fanns här för tätortens tillkomst.

Figur 7. Bebyggelsen i Klågerup från före 1980 indelad i kategorier.

Figur 8. Den kvarvarande karaktärsbyggnaden till Lindesborgs gård ingår i dag i Mumindalens förskola. Objekt nr. 77 i tabell 1.

Rekommendationer/Förhållningsätt

Det är väsentligt för förståelsen av Klågerups framväxt att de få kvarvarande spåren från ortens agrara historia bevaras. Resterna av Lindeborgs gård, i form av bevarad mangårdsbyggnad ingående i Mumindalens förskola, måste bevaras och byggnadens karaktär behållas.

Villa Fridhill, byggd 1913 på platsen för den 1910 nedbrunna gården Fridhill, kan i överförd bemärkelse också tolkas som ett bevarandevärt spår av den agrara bebyggelsen. Det är väsentligt för förståelsen av Klågerup tätorts ursprung att dessa rester efter de agrara näringarna långsiktigt säkras.

KATEGORI B: BEBYGGELSE KRING JÄRNVÄGSSTATIONEN MED DET FORNA JÄRNVÄGSHOTELLET

Denna bebyggelse utgör den historiska kärnan i vad som sedan skulle bli Klågerups stations- och villasamhälle.

Järnvägsstationen

På norra sidan av Malmövägen ligger järnvägsstationen som uppförts i två etapper. Den äldsta delen, en envåningsbyggnad i handslagen tegel, stod klar 1875. Byggnaden har sadeltak med artikulerade fasader. Notera takfotens båggesims, lisenerna och dekorationsbågarna kring fönster och dörrar. De senare ger ett ögonbrynsliknande utseende åt murverksöppningarna. Detta drag blev trendsättande och karakteristiskt för Klågerups äldre bebyggelse. Carl Winkvist, den lokale byggmästaren, använder temat i de flesta av sina hus. När Klågerup blev järnvägsknutpunkt, då banan Malmö–Genarp anlades 1894, blev stationshuset för litet och en 1 ½ plans tvärbyggnad i rött maskinslaget tegel tillfördes det äldre stationshuset. Den nya byggnaden anslöt sig i detaljutformningen till det äldre stationshuset och det krävs ett vant öga för att uppfatta skillnaderna mellan de båda husen.

Figur 9. Stationsbyggnaden används idag som dagis. Den äldsta delen är lågbyggnaden från 1875 medan den större byggnaden byggdes till år 1894. Objekt nr. 1 i tabell 1.

Till exteriören är stationsbyggnaden välbevarad och byggets två etapper kan fortfarande avläsas i arkitekturen, även om en modern teknikbyggnad tillförts. Det senare tillägget är okänsligt gestaltat och kunde ha smugits in bättre mot den i övrigt välbevarade stationsbyggnaden. Baksidan är delvis putsad och med en fast utrymningstrappa av stål. Fönster av fyrluftstyp med korsposter ger ett ursprungligt intryck medan ytterdörrar är utbytta.

Rekommendationer/Förhållningssätt

Stationsbyggnaden är välbevarad och bör så förbli. Hänsyn bör tas till byggnadens förutsättningar i samband med kommande renoveringar. Vid tillägg till byggnaden eller vid uppförandet av kompletteringsbyggnader bör största hänsyn tas till det ursprungliga stationshusets arkitektoniska gestaltning och alla typer av tillägg bör underordna sig den äldre byggnadens karaktär. Den öppna ytan framför stationshuset, det forna spårområdet, bör hållas fri från bebyggelse.

Figur 10. Järnvägshotellet som uppfördes 1910. Bilden är troligen från 1940-talet.

Järnvägshotellet

Järnvägshotellet (Stationsvägen 11), som utöver att erbjuda rum till resande också varit café, biograf, bank, telefonstation och träningslokal för brottarklubben. Byggnaden, som idag är inklädd i moderna fasadmateriäl, stod klar 1910. Ursprungligen har Carl Winkvist uppfört en putsad byggnad i ljus kulör med en påtaglig arkitektonisk karaktär. Trots en starkt förändrad exteriör får byggnaden betraktas som historiskt värdefull för förståelsen av tätorten Klågerups framväxt.

Figur 11. Järnvägshotellet efter modernisering. Objekt nr. 2 i tabell 1.

Rekommendationer/Förhållningsätt

Byggnaden är viktig för förståelsen av tätorten Klågerups tillblivelse. Modernisering med annat fasadmateriäl och delvis förändrade proportioner inskränker dock byggnadens kulturhistoriska värde. Eventuella tillägg bör göras på husets baksida och i proportioner underordna sig den befintliga byggnaden. Det hade varit välgörande för huset och miljön om fasaden i framtiden kunde återföras till ursprunglig utformning.

Byggnadens historiska värde är av avgörande betydelse för förståelsen av de övriga husen längs Stationsvägen.

KATEGORI C: BEBYGGELSE LÄNGS GAMLA VÄGEN TILL TRELLEBORG OCH MALMÖ, IDAG KALLAD HYBYVÄGEN OCH MALMÖVÄGEN

Hybyvägen är stensatt med gatsten vilket ger gatan en speciell, nästan ålderdomlig karaktär. Här finns spår av järnvägslinjen Lund–Trelleborg, med rester av vändskivan, och gatusträckningen Industrivägen bevarade.

Det äldsta handelshuset i Klågerup uppfördes kring år 1874 eller 1875 och fungerar fortfarande som ortens affär. Byggnadskomplexet byggdes till år 1914 av Carl Winkvist. Här försålde trävaror och man handlade med spannmål. Så småningom togs byggnaden över av lantbrukarkooperativet Centralföreningen som senare ombildades till Lantmännen. Idag fungerar byggnaden som speceriaffär.

Parti av Klågerup
 Figur 12. Handelshus och Lorenz Camps affärsbyggnad med vändskiva och järnvägsövergång i förgrunden. Fotografi från tiden kring sekelskiftet 1900.

Vinkelbyggnaden på motsatta gathörnet uppfördes 1908 av Carl Winkvist och ägdes 1910 av Lorenz Camp. Specerivaror, järnvaror och kaffe stod på repetoaren. År 1942 tog Solidar över verksamheten. År 1976 flyttade verksamheten, nu kallad Konsum, över till det då nyuppförda Centrumhuset och den gamla byggnaden omvandlades till bostad.

Figur 13. Affärens nuvarande utseende. Objekt nr. 18 och 19 i tabell 1.

Längs Hybyvägen etablerades friliggande hus, ibland som parhus men oftast som enbostadshus. Förträdgårdar och uthus, ofta för hantverksändamål, ger området dess karaktär, liksom generösa tomter med plats för trädgårdsodling av nyttoväxter. Byggnaderna har varierande storlek och karaktär beroende på vad de först använts till. Det rör sig i allmänhet om en småskalig, individuell arkitektur i en blandstil mellan tätortsbebyggelse och agrart präglad arkitektur. Många av byggnaderna tycks ha Carl Winkvist som upphovsman.

Tegel har varit det genomgående fasadmaterialet men vissa byggnader är i dag putsade. Längs själva höjdryggen i Klågerups stationssamhälle uppfördes ett antal stora, karaktärsfulla villor som troligen inte har ritats av Carl Winkvist. Speciellt kan nämnas Villa Bellevue (Jugendstil, 1907-1908), Villa Backudden eller Landsfiskalsvillan (Nationalromantik, före 1900) och en skolbyggnad.

Figur 14. Äldre hantverkshus vid Hybyvägen. Objekt nr. 33 i tabell 1.

Figur 15. Villa Bellevue är ett fint exempel på en karaktärsvilla längs Hybyvägen. Objekt nr. 27 i tabell 1.

Rekommendationer/Förhållningsätt

Hybyvägens stenlagda körbana är en väsentlig del av den historiska miljön, liksom botten på järnvägens forna vändskiva. Här är idag Staffan Nihlens omdiskuterade konstverk placerat. Ett viktigt inslag i området är handelshuset, i form av Lorenz Camps och den nuvarande affären Matöppets byggnadskroppar. De är viktiga historiska markörer som helst borde återställas i sin tidigare arkitektoniska gestaltning. En enkel informationsskylt skulle också vara på sin plats.

De löst grupperade tomterna med karaktärsbyggnad med förträdgård mot gatan är ett viktigt karaktäristika som bör behållas, liksom de stora tomterna med många uthus. Vid en eventuell förtätning skall de nya husen underordna sig den äldre bebyggelsen vad gäller volym och material. Ett utmärkt exempel på att detta låter sig göras, är Svedalahems nybyggnader längs Gamla Malmövägen. De forna skolorna är viktiga karaktärsskapande byggnader som har betydelse för förståelsen av ortens historia men som också har egna arkitektoniska kvaliteter. De stora patriciervillorna i jugend och nationalromantiska stilar bör även fortsättningsvis bevaras och kunna ses som solitärer som sticker ut mot den omgivande, mer lågmälda bebyggelsen. De båda skolorna, Tejarps småskola från 1904 och Tejarps folkskola från 1909-10, är viktiga markörer för ortens historiska framväxt.

Figur 16. Tejarps folkskola i dag. Objekt nr. 29 i tabell 1.

Figur 17. Backudden eller landsfiskalsvillan, Hybyvägen 19. Objekt nr. 30 i tabell 1.

Figur 18. Parhus, Hybyvägen 16A-B. Objekt nr. 40 och 41 i tabell 1.

Figur 19. Möllehuset, f.d. sybehörsaffär och cykelaffär, Gamla Malmövägen 17. Objekt nr. 52 i tabell 1.

Figur 20. Översiktsbild Hybyvägen.

KATEGORI D: DEN SÅ KALLADE JUDASTAN

Det här området, som i folkmun kallas Judastan, ligger nordöst om Malmövägen. Namnet är svårförklarad och de förklaringsmodeller som finns känns inte helt övertygande. Dessa går mer eller mindre tydligt ut på en religiös grupps sagda sparsamhet. Utan att ha penetrerat ämnet på djupet, låter detta som en efterkonstruktion. En av förklaringarna går ut på att invånarna av sparsamhet delade gavlar i sina parhusbyggen, vilket var standard för tiden. Att en fiskförsäljare klagade över kundunderlagets intresse för att köpa hans varor verkar inte heller Klågerupsspecifikt. I det äldre skånska idiomet kallades folk från Jylland ibland judar (jutar) och samma gällde personer som ägnade sig åt vissa metallhantverk, exempelvis gelbgjutare. Att fastställa om Jyllandare eller metalljutare bott i området ligger helt utanför denna studies ambitioner.

Hantverkare sysselsatta vid järnvägen eller saftstationen var de första yrkesgrupper som tog området i besittning. Detta kan avläsas i dagens gatunamn.

Här finns en del byggnader från den första perioden av järnvägsknutpunktens historia i blandade stilar och bevarandegrad. Ofta är byggnaderna uppförda som parhus eller trekopplade byggnader med artikulerade fasader i form av dekorband över fönster och dörrar, dekorativa friser under takfötterna samt en strikt geometrisk indelning av fönstersättningen. Om ett fönster inte behövs interiört har detta ändå markerats med ett blindfönster utvändigt. Senare tillägg är fönsterkupor och tillbyggnader. Tegel tycks, med få undantag, ha varit det genomgående fasadmaterialet. Först i sen tid har husen putsats. Arkitekturen utgörs av ett mellanting mellan agrarbebyggelse och byggnader med småstadskarakter, som ofta dominerade det förra sekelskiftets köpingar och municipalsamhällen i Skåne. Detta visar onekligen vilka ambitioner det unga samhällets nya invånare hade vid ingången till det förra seklet. Mellan gata och hus finns oftast en smal förträdgård medan gårdarna är stora och omramade av uthus. Brygghus, tvättstugor, utedass, verkstäder, vedskjul och svinhus är de ursprungliga funktionerna för dagens garage, hobbyrum och gäststugor.

Figur 21. Bryggeriet vid förra sekelskiftet. Nu riven byggnad vid Bryggarevägen i "Judastan".

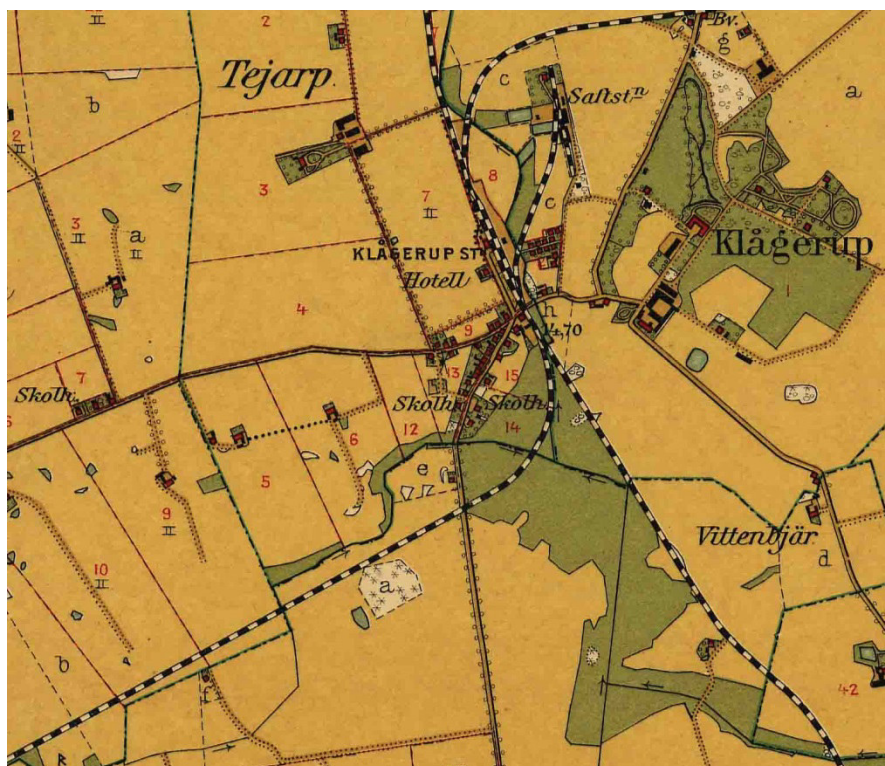
Figur 22. Epidemisjukhuset från 1913. Idag privat bostadshus. Objekt nr. 7 i tabell 1.

Speciellt kan nämnas Bryggarevägen 8, som med sin putsade paradfasad i jugendstil utgjort en fondbyggnad för resande med järnvägen.

Bebyggelsen kompletterades under 1900-talets första hälft med Epidemisjukhus (1913), Idrottshemmet (1935) och bilverkstad. Senare har kompletteringsbebyggelse uppförts i form av friliggande styckehus och kedjehus.

Rekommendationer/Förhållningsätt

Det är väsentligt att bevara de befintliga äldre husen i området för att behålla den speciella karaktären. Tillåts enstaka rivningar och nyproduktioner, urvattnas områdets bebyggelsekaraktär. Förträdgårdar är vanliga och bör behållas liksom det brokiga utförandet av de ursprungliga uthusen. Att ge uthusen ett nytt innehåll möter inget hinder ur kulturmiljösynpunkt. De artikulerade fasaderna är viktiga detaljer som skall behållas om det kulturhistoriska värdet skall kunna bevaras i framtiden. Vid eventuella tillägg till befintliga hus bör detta ske på baksidorna. Vid inredning av vindar bör takkupor också förläggas på husens baksidor. Enstaka takfallsfönster åt gatorna kan vara acceptabelt om de kulturhistoriska värdena inte går förlorade.

Figur 23. Gamla ekonomiska kartan, Häradskartan, från 1910-talet.

KATEGORI E: SMÅHUSBEBYGGELSE FRÅN 1950- OCH 1960-TALEN

Arkitekturen i denna kategori är typisk för 50-talet med kvadratiska byggnader i gult tegel med både branta sadeltak och flacka, brutna takvinklar. Ytterdörrar och ibland också fönsterbågar till husens perspektivfönster är i vissa fall utförda i teak. Oftast är dock fönstersnickerierna täckmålade i vita eller bruna kulörer. Taken är lagda med enkupigt rött taktegel. Villorna har en förträdgård framför huset som avgränsas mot gatan med en låg trädgårdsmur i Ölandskalksten, tegel, cementplattor eller med trästaket.

Figur 24. Villa vid Fridhillsgränden. Objekt nr. 64 i tabell 1.

Villorna från 1960-talet är byggda med individuella arkitektoniska uttryck. Ofta varierar fasadmaterial, takvinklar, byggnadens plan och tomtstorlek. Talmaterialet är även här företrädesvis enkupiga taktegel medan takvinklarna är något flackare än 50-talsbebyggelsen. Variationen i fasadmaterial spänner över gult och rött tegel, ibland mönstermurat men även putsade hus förekommer. Flera av de minsta villorna har fått tillbyggnader på baksidan.

Figur 25. Villa uppförd i slutet av 1950-talet längs Fridhillsvägen. Objekt nr. 72 i tabell 1.

Rekommendationer/Förhållningssätt

Denna bebyggelse kan svårigen förtätas utan att de småskaliga, individuella intrycket går förlorat. Tomterna är också så disponerade att det rent praktiskt blir svårt att genomföra utan att det ursprungliga huset rivs. En tendens i storstädernas villaområden, där markpriserna stigit de senare åren, är en ökad avrivning på denna typ av tomter. Sedan kan upp till tre villor med små grönytor uppföras på samma areal. Tillägg kan göras på husens baksidor, men bör underordna sig den ursprungliga byggnaden vad gäller arkitektoniskt uttryck och material. Gränserna mellan tomt och gata är oftast markerade med låga staket, planteringar eller lågmälda murar. Denna karaktär är viktig för byggnadernas kulturhistoriska värde. Tak- och fasadmaterial bör bibehållas vid framtida underhållsarbeten.

Figur 26. Radhus, Fridhillsvägen 5. Objekt nr. 34 i tabell 1.

Figur 27. Villa , Fridhillsvägen 10. Objekt nr. 62 i tabell 1.

KATEGORI F: SMÅHUSBEBYGGELSE FRÅN 1970 TILL 1980

Den nyare bebyggelsen, främst från 1970-tal och framåt, består oftast av hela kedjor med samtida hus.

En ofta återkommande byggnadstyp i områdets östra del, har brant sadeltak på ett relativt brett hus. Taken är täckta med cementpannor i varierande kulörer. I gavelröset finns en loggia, en infälld balkong, som ger arkitekturen känslan av alperna, något som ställvis accentueras av det höga läget som flera av husen intar. Fasadmaterialet är oftast maskinslaget tegel medan gavlarna är panelklädda. Tomterna är inte särskilt stora i förhållande till byggnadernas volymer vilket ger området ett tättbebyggt intryck. Ofta har husen sammanlänkats med carportar eller garage.

I området kring Kullavägen och har bebyggelsen utformats som suterränghus. Bebyggelselägena är ofta höga med god utsikt. Den relativt lågmälda arkitekturen gör dock att bebyggelsen inte är dominerande för blickfånget. Hustyperna är synnerligen typiska för 1970- och 1980-talen. Ställvis har monotoniteten brutits upp med individualiserad färgsättning av byggnadernas trädetaljer, vilket är befriande.

Rekommendationer/Förhållningsätt:

Skiljet mellan den offentliga gatumarken och den privata sfären som omger husen är oftast markerad med låg vegetation eller låga murar. Tunga, täta, höga avgränsningar i form av plank eller murar skall undvikas. Carportar, garage eller andra tillbyggnader

skall underordnas befintliga byggnader på tomten men även omgivande bebyggelse. Undvik stora, hårdgjorda uppfarter, då gränsen mellan det privata och offentliga tenderar att tunnna ut. Eventuella förändringar bör i första hand göras interiört, men om tillbyggnader måste göras skall dessa placeras på byggnadens baksida. Detta gäller även solcellspaneler och takkupor.

Figur 28. Typisk villa bebyggelse från 1970-talet.

OFFENTLIGA MILJÖER, GRÖNSTRUKTUR OCH FRITIDSOMRÅDEN

I Klågerup finns en försiktigt gestaltad grönstruktur medan offentliga platser som torg i stort sett saknas helt. Genom att tillfarterna till bostadsområdena är utifrån matade, för att undvika genomfartstrafik, får Klågerups villaområden en lugn framtoning. Därmed kan cykel-, gång- och biltrafik samsas med varandra utan större problem. Genom gatornas lugna karaktär blir de privata trädgårdarnas grönska en integrerad del av det offentliga rummet. Mellan bäcken söder om samhället och bebyggelsen bildas en bred grön zon som är tydligast i samhällets sydvästra del. Grönstrukturen är mer tuktad nära bebyggelsen och mer ”oplanerad” ju närmare bäcken man kommer. Detta skapar ett spännande grönt rum som inramar bebyggelsen i detta vädersträck. Mitt genom området, Tallvägen i öster till området mellan Koltrastgränden och Blåmesgränden i väster finns en sammanhängande grönt område genom Klågerups nyare delar (se figur 31). Denna grönstruktur i form av promenadväg med omväxlande grönytor med träd och mindre buskage utgör en välgörande miljö för samhället. Här är grönskan blandad med höga träd, buskar och gräsmattor. Den öppna platsen vid Centrumplatsen utnyttjas i dag för sopsortering men namnet antyder att platsen i framtiden skall utvecklas. Längs Lars Fyhrs väg finns öppna, kortklippta gräsmattor och ängar där förtätning av befintlig bebyggelse skulle kunna genomföras utan att kulturmiljövärden går förlorade. För fritid finns fotbollsplaner och idrottsplatser mellan väg 108 och Hybyvägen samt norr om ”Judastan”. Här finns också tennisbanor och bouldbanor. Verksamheter som är viktiga för orten men som ur antikvarisk synvinkel kan förläggas till andra platser vid behov.

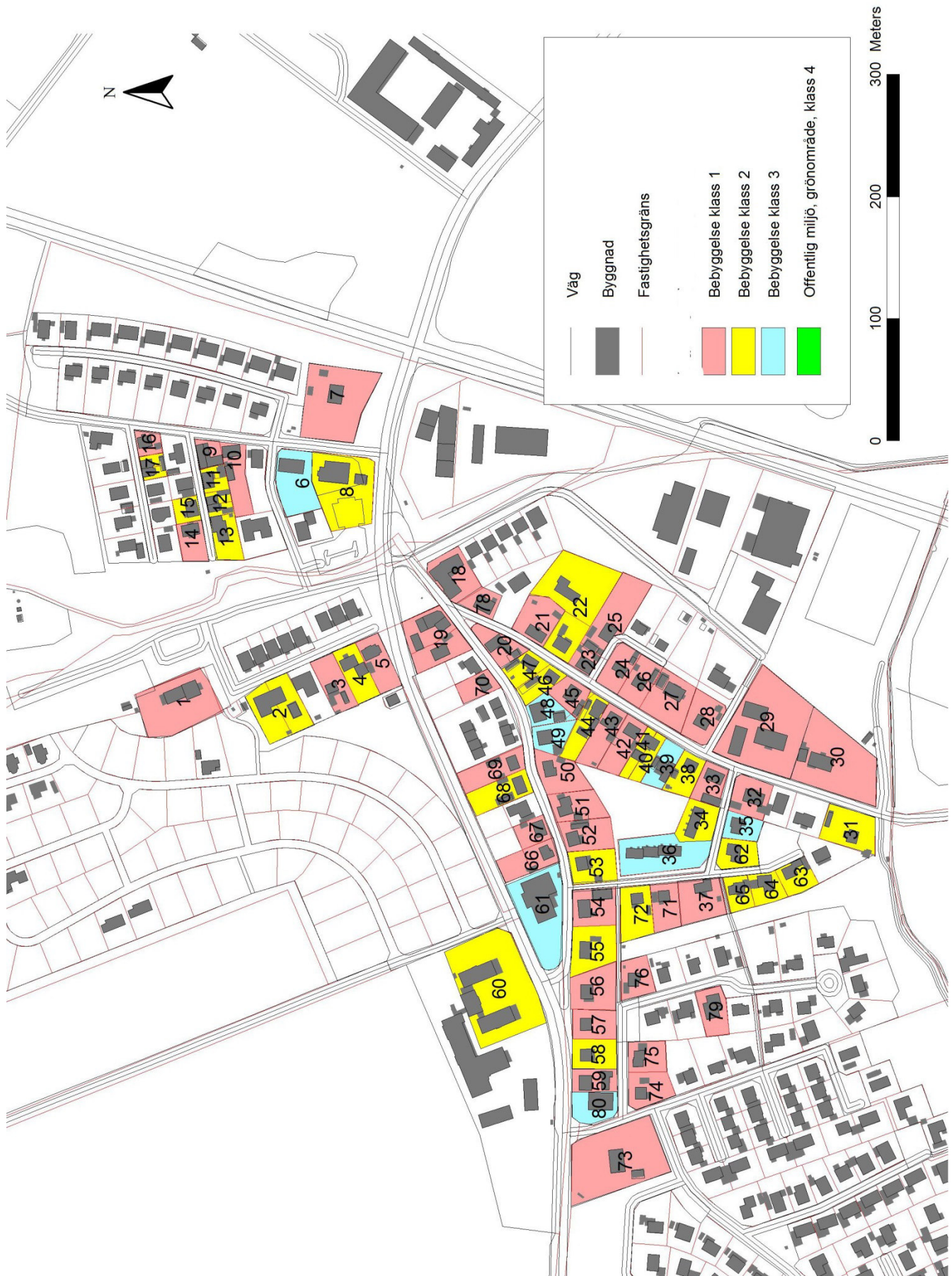
Figur 29. Grönstruktur som ringlar sig genom Klågerup.

Rekommendationer/Förhållningsätt

Längs bäcken söder om tätorten, mellan bäcken och bebyggelsen, finns fina miljöer som bör hållas fria från bebyggelse. Det är väsentligt för områdets karaktär och utnyttjande att denna struktur inte bebyggs. Samma gäller det väl gestaltade grönområdet som löper genom Klågerups nyare delar. Vid bäcken, mellan Stationsvägen och Bryggarevägen finns en bevarad järnvägsbro. Denna är det sista synliga spåret efter verksamheten kring Klågerups saftstation och skall bevaras framöver. Vändplattan framför affären är också ett viktigt spår från tiden då Klågerup var ett stationsområde. De större gräsområdena längs Lars Fyhrs väg bör kunna utnyttjas för bebyggelse. Idrottsplatserna, bouldanorna och tennisbanorna kan flyttas utan att antikvariska värden går förlorade.

Bebyggelsen med kulturhistoriskt värde

I detta avsnitt presenteras kartor med den bebyggelse som klassificerats utifrån sitt kulturmiljövärde vid fältinventeringen. Nedan följer två kartbilder (figur 30 och 31) som visar de fastigheter vars bebyggelse tilldelats sådan klassificering. Numreringen är kopplad till den tabell som följer efter kartorna. I tabellen redovisas den utvalda bebyggelsens adress och klasstillhörighet.

Figur 30. Karta med bebyggelsenumrering kopplad till nedanstående lista över samtlig bebyggelse i Klågerup som klassificerats utifrån sitt kulturhistoriska värde (tabell 1). Del 1, östra delen.

Figur 31. Karta med bebyggelsenumerering kopplad till nedanstående lista över samtlig bebyggelse i Klågerup som klassificerats utifrån sitt kulturhistoriska värde. Del 2, västra delen.

Nummer i karta figur 30 och 31	Adress	Kulturmiljövärdesklass
1	Bangårdsvägen 13	1
2	Stationsvägen 11	2
3	Stationsvägen 7	1
4	Stationsvägen 5	2
5	Stationsvägen 3	1
6	Bagarevägen 3	3
7	Bagarevägen 2	1
8	Bagarevägen 1	2
9	Bryggarevägen 1	1
10	Bagarevägen 7	1
11	Bryggarevägen 3A-3B	2
12	Bryggarevägen 5A-5B	2
13	Bryggarevägen 7	2
14	Bryggarevägen 8	1
15	Bryggarevägen 6	2
16	Snickarevägen 1	1
17	Snickarevägen 3A-3B	2
18	Gamla Malmövägen 1	1
19	Gamla Malmövägen 2A-2D	1
20	Hybyvägen 2	1
21	Hybyvägen 3	1
22	Hybyvägen 5	2
23	Hybyvägen 7	1
24	Hybyvägen 9	1
25	Bellevuevägen 3	1
26	Hybyvägen 11	1
27	Hybyvägen 13	1
28	Hybyvägen 15	1
29	Hybyvägen 17	1
30	Hybyvägen 19	1
31	Hybyvägen 28	2
32	Hybyvägen 24A	1
33	Hybyvägen 22	1
34	Fridhillsvägen 5	2
35	Fridhillsvägen 12	3
36	Fridhillsvägen 3	3
37	Fridhillsvägen 8	1
38	Hybyvägen 20	2
39	Hybyvägen 18	3
40	Hybyvägen 16B	2
41	Hybyvägen 16A	2
42	Hybyvägen 14	1
43	Hybyvägen 12	1
44	Hybyvägen 10	2
45	Hybyvägen 8	1
46	Hybyvägen 6	2
47	Hybyvägen 4	2
48	Gamla Malmövägen 9	3
49	Gamla Malmövägen 11	3
50	Gamla Malmövägen 13	1
51	Gamla Malmövägen 15	1
52	Gamla Malmövägen 17	1
53	Gamla Malmövägen 19	2
54	Gamla Malmövägen 21	1
55	Gamla Malmövägen 23	2
56	Gamla Malmövägen 25	1
57	Malmövägen 5	1
58	Malmövägen 3 Vångavägen 3	2
59	Malmövägen 63	1
60	Malmövägen 9	2
61	Gamla Malmövägen 22	3
62	Fridhillsvägen 10	2
63	Fridhillsgränden 6	2
64	Fridhillsgränden 4	2
65	Fridhillsgränden 2	2

66	Gamla Malmövägen 20	1
67	Gamla Malmövägen 18	1
68	Gamla Malmövägen 14	2
69	Gamla Malmövägen 12	1
70	Gamla Malmövägen 6	1
71	Fridhillsvägen 6	1
72	Fridhillsvägen 4	2
73	Vårdalavägen 2	1
74	Vångavägen 2	1
75	Vångavägen 4	1
76	Vångavägen 9	1
77	Lindeborgsgården	1
78	Hybyvägen 1	1
79	Vångavägen 10	1
80	Vårdalavägen 1	3

Tabell 1. Bebyggelse med kulturmiljövärde i Klågerup. Numreringen är kopplad till numreringen i figurerna 30 och 31 ovan.

Några avslutande reflexioner

Klågerup är ett småskaligt samhälle och bör så förbli framöver. Den lågmälda bebyggelsen, den tydliga lokala prägnen och identiteten, intimt sammanflätad med ortens historia är karaktärsdrag som är viktiga att slå vakt om i Klågerups framtida utveckling. Detta innebär inte ett statiskt bevarande av orten. Utbyggnader och förtätningar är möjliga på flera ställen. Ett helt nytt villaområde vid Jakob Hanssons och Anders Pålssons väg är under uppbyggnad. Planen är här löst hållen där byggnader och gator delvis följer terrängen, även om den senare modellerats om. Bebyggelsen består av fem olika typer av småhus bebyggt av LB-hus. Det är en typisk villaplan från 2000-talets första hälft med en viss stringens blandad med en friare hållen gatustruktur. Här finns plats för fler hus. Andra utvecklingsområden är industriområdet längs Industrivägen. Här finns potential till ett bättre markutnyttjande och läget är inte längre lika optimalt för industrier som det ursprungligen var.

Grönstruktur som kan användas i framtiden är också Gamla idrottsplatsen. Även om ytan har en lång kontinuitet i användandet kan idrottsplatsen flyttas till annat läge. Bortom Nya idrottsplatsen och Boulbanorna längs Banvägen finns också ytor som kan förtätas.

Detta är bara några exempel på förtätningmöjligheter. Att förtäta inom bebyggd miljö är svårt rent praktiskt. Visserligen har en del av de tidiga villorna stora trädgårdar, men tillgängligheten till ytorna är ofta svårlösta från befintlig gatustruktur.

Figur 32. Funkisvilla vid Gamla Malmövägen. Objekt nr. 56 i tabell 1.

Referenser

Litteratur

- Bjelke-Holterman Björn, Heijkenskjöld & Persson Claes B: "Gamla Svedala" Kulturmiljöer i Svedala kommun. Ystad 1993.
- Evander Kerstin: En vandring genom Klågerup. Årsbok 2015, Svedala- Barabygden. Hässleholm 2015.
- Gröndahl Ann-Margret: Industri, hantverk och handel. Bara Kommun. Malmö 1980.
- Hallberg Göran: Skånes Ortnamn, Serie A Bebyggelsenamn, Del 2 Bara Härad, Klågerup. Arlov 1991.
- Hector Lena: Kulturmiljö på mikro- och makronivå. Fördjupning av riksintresset M:K 116 i Svedala kommun. Länsstyrelsen i Skåne 2008 rapport 26.
- Hällström Agneta & Sjögren Torbjörn: Bebyggelseförändringar i Hyby Socken. Människa – Teknik – Miljö. Lund 1972.
- Ingers Ingmar: Ortnamnen i Bara kommun. Bara Kommun. Malmö 1980.
- Ingnert Oscar: Bara Kommun 1952 – 1976. Bara Kommun. Malmö 1980.
- Werdenfels Åke m.fl: Närmiljö i Bara. Lund 1975.

Rapporter och planer

- Kulturmiljöanalys Tejarp 6:25 och Vinninge 2:18, Klågerup, Svedala kommun. Ramböll 2006.
- Fördjupad översiktsplan för Klågerup. Laga kraft 2002 – 12 – 24.
- Planutställning Detaljplan för del av Tejarp 6:25. Svedala kommun 2007. Dnr 05. 431.
- Utställningshandling Detaljplan för del av Tejarp 6:25. Svedala Kommun 2007. Dnr 05. 431.
- Utställningshandling Detaljplan för del Vinninge 2:18 i Klågerup. Svedala Kommun 2007. Dnr 05. 431.
- Planutställning Detaljplan för del av Vinninge 2:18 i Klågerup. Svedala Kommun 2007. Dnr 05. 431.

Opublicerat material

Rasmusson Thomas: Klågerup. Material från studiecirkel.

Muntliga uppgifter

Samtal har förts med Thomas Rasmusson och boende i området.

Kartmaterial

Skånska rekognosceringskartan från 1810-talet. Tryckt av Lantmäteriet och Krigsarkivet 1986.

Gamla ekonomiska kartan, den s.k. häradskartan, från 1910-talet. Bladet Klågerup.

Internetreferenser

www.svedala.se